

Der vil være præstemangel i folkekirken inden for 10 år

Kronik i Kristeligt Dagblad den 7. oktober 2015

Ved Center- og afdelingsleder i Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, ph.d. Birgitte Graakjær Hjort

FUV bekræfter formodning om præstemangel

Kommer der til at mangle præster i Folkekirken, eller gør der ikke? Hvordan ser situationen ud nu, og hvad kan der forventes i fremtiden? De spørgsmål dukker op med jævne mellemrum. Visse steder i landet er der over 20 ansøgere til et barselsvikariat. Andre steder er det nødvendigt med genopslag, når et embede er ledigt. For nylig berettede en række medier om en kommende præstemangel i Danmark. Flere biskopper udtrykker bekymring. Menighedsråd tænker kreativt for at gøre embeder attraktive. Og de der ønsker en særuddannelse vejrer morgenluft.

Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV) har på foranledning af bl.a. landets biskopper og Kirkeministeriet foretaget en undersøgelse af det fremtidige behov for præster set i forhold til optaget på pastoralseminarierne, og resultaterne heraf bekræfter formodningen om fremtidig præstemangel. Anledningen til undersøgelsen er, at der allerede nu rapporteres om et fald i kvalificerede og egnede kandidater til ledige embeder, især i de tyndt befolkede dele af landet.

Undersøgelsen, som FUV har foretaget, dækker perioden 2007-2014, og nøgletallene viser, at der er et misforhold mellem antallet af teologiske kandidater, der søger optagelse på landets pastoralseminarier, og det forventede antal af præster, der vil forlade embedet i de kommende 10 år.

Hvor meget ved vi?

Nøgletalsrapporten belyser optaget på bachelorstudiet på hhv. Københavns og Aarhus Universitets teologiske uddannelser. Dette optag sammenholdes med optaget på kandidatuddannelsen i teologi og de efterfølgende tal for færdiggjorte kandidater, der går på pastoralseminariet, ligesom fordelingen af disse tal blandt kønnene præsenteres.

I forhold til at belyse spørgsmålet om forventet præstemangel eller ej, er nogle af undersøgelsens vigtigste resultater, at optaget på pastoralseminarierne har været jævnt faldende siden 2007. Der er således et faldende antal, som søger på pastoralseminarierne og derigennem enten planlægger eller i det mindste overvejer at søge præsteembede. På blot 7 år er der sket næsten en halvering af antallet af kandidater, som attesteres fra pastoralseminarierne. En af årsagerne til dette fald er, at andelen af teologiske kandidater, der søger optagelse på pastoralseminarierne er faldet fra 93 % i 2007-2009 til 78 % i 2013-2014. Vejen til at øge antallet af potentielle ansøgere til præsteembeder er derfor både at øge antallet af uddannede kandidater og at gøre det mere attraktivt for kandidaterne at stille mod en præstestilling i Folkekirken. Det er med andre ord et alvorligt problem for Folkekirken, hvis ikke udviklingen bliver vendt, således at antallet af teologistuderende og derigennem teologiske kandidater øges i de kommende år, og således at stillingen som sognepræst i Folkekirken bliver så attraktiv, at det store flertal af teologiske kandidater ønsker en ansættelse som sådan.

I denne sammenhæng skal det nævnes, at der i rapporten er indhentet tal for, hvor mange præster, der med sikkerhed forlader deres embeder inden for de næste 10 år, nemlig det antal, der for nuværende

befinder sig i aldersgruppen 60-70 år. Data til belysning af dette er indhentet fra stifterne i Danmark, Den danske Præsteforening, Kirkeministeriet og Moderniseringsstyrelsen. Hvis denne prognose for tilbagevækning realiseres og de aktuelle tal for antallet af attesteringer fra pastoralseminarierne holdes, vil der i rå tal lige akkurat være et tilstrækkeligt antal nye præstekandidater til at udfylde de ledige embeder. Det må dog forventes, at antallet af kvalificerede og egnede ansøgere til en række af de ledige stillinger bliver minimal. Dertil kommer, at der er en række faktorer, der ikke er taget højde for i en sådan forventning. Dels forudsætter den, at alle embeder er lige attraktive, hvad praksis viser langt fra er tilfældet i ansøgernes optik. F.eks. spiller urbanisering og spørgsmålet om geografisk mobilitet eller mangel på samme på grund af ægtefællers ansættelser, familiehensyn, præferencer for større byer, embeder med præstekolleger m.m. ind. Dels forekommer det usandsynligt, at præster ikke forlader deres embeder af andre grunde end tvungen pensionsalder. Efterløn, jobskifte og andre faktorer må realistisk set forventes at influere på udviklingen. Endelig tager en ren matematisk beregning ikke højde for egnethedsvurdering fra biskoppers og menighedsråds side. Hvis blot nogle af de nævnte faktorer gør sig gældende i forhold til færdiguddannedes jobadfærd samtidig med en nedadgående udvikling i kandidatproduktion og optag på pastoralseminarierne, må vi imødesee en betydelig mangel på præster inden for de næste ti år, navnlig i visse dele af landet.

Det skal dog siges, at overvejelser af den art, som rapporten indbyder til, og som den tilbagevendende debat om præstemangel afspejler, bygger på svært målbare variabler, som har afgørende indflydelse på situationen. Foruden de allerede nævnte faktorer kan nævnes, at det ikke kan udelukkes, at uddannede teologer, der befinder sig i andre stillinger end præsteembeder, vil søge embede, hvis forholdene på den øvrige del af arbejdsmarkedet forandrer sig til det værre, eller hvis embeder gøres mere attraktive. Den modsatte bevægelse kan imidlertid også gøre sig gældende, så præster med ansættelse i Folkekirkens embeder søger beskæftigelse uden for Folkekirken. Det er også svært at forudsige, hvilke konsekvenser uddannelsesdimensionerings- og studiefremdriftsreformen vil have for det fremtidige antal af teologiske kandidater. Disse faktorer er ikke blevet undersøgt i nøgletalsfremstillingen, da det ikke har været inden for opdragets rammer at medregne disse forhold.

Tilbage står dog, at der alene på baggrund af de data, som er fremlagt i nævnte rapport, er grund til at påpege, at der er behov for at gøre en indsats allerede nu for at hæve antallet af teologiske kandidater, der efterfølgende kan søge optagelse på pastoralseminarierne, samt overveje, hvordan stillingen som sognepræst kan gøres mere attraktiv, ikke mindst i de tyndt befolkede områder. Hvis der ikke tages initiativer i den retning må vi forvente en fornyet debat om alternativ præsteuddannelse med en forringet faglig kvalificering af kandidaterne til følge.

Hvad mangler vi at vide noget om?

Rapporten er en præsentation af nøgletal. For at komme et spadestik dybere kan den med fordel suppleres med en mere tilbundsående analyse. Relevante spørgsmål at stille i den sammenhæng kunne være: Hvorfor fravælger cand. theol'er pastoralseminarierne og arbejdet som præst? Hvad karakteriserer de sogne, som ikke tiltrækker kvalificerede ansøgere, og som får nogle til at gå fra det ene vikariat efter det andet frem for at søge et fast embede? Hvilken tiltrækningskraft har det voksende antal valgmenigheder? Hvor finder teologer, der ikke er i embede, arbejde, og hvori består det attraktive ved disse stillinger? Er det muligt at tiltrække og fastholde flere på teologistudiet med efterfølgende større optag på pastoralseminarierne til følge?

Indtil videre har Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter bidraget til en foreløbig kvalificering af debatten ved at levere et empirisk grundlag for yderligere drøftelse. Rapporten kan hentes og læses i sin helhed via Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenters hjemmeside <http://www.fkuv.dk>.